

Vårsådda helsädesgrödor – stråsäd och stråsäd/baljväxt

*Elisabet Nadeau, SLU, Skara och
Jan Jansson, Hushållningssällskapet Sjuhärad/Rådgivarna Sjuhärad*

På Rådde försöksstation i Sjuhäradsbygden har odlingsförsök med helsäd gjorts. Blandningarna innehöll olika spannmålsarter i renbestånd eller i blandning med baljväxter och olika kornsorter i renbestånd. Vallinsådd gjordes i helsäden och även vallskörden under insåningsåret mättes.

Helsäd av stråsädesgrödor i renbestånd eller i samodling med baljväxt är ett bra grovfoder, med mycket fiber och struktur. Helsäd kan utfodras som enda grovfoder eller i blandning med vallensilage beroende på produktionsförmågan hos djuren. Erfarenheter från lantbrukare och tidigare studier vid SLU i Skara har visat att utfodring av helsäd ger fastare gödsel hos djuren med mindre risk för nedsmutsade juver, vilket minskar risken för kontaminering av mjölken med t.ex. smör-syrasporer. Tidigare studie vid SLU i Skara visar att korn och rågvete är mer smältbara

och därmed mer lämpade som helsädesgrödor än vârvete och havre om man endast tar hänsyn till foderkvalitet. Räknar man med avkastning och energiskörd är även vârvete en intressant gröda till helsäd.

Vi behöver dock veta mer om hur olika vårsådda helsädesgrödor skiljer sig åt i avkastning och fodervärde när de sås i renbestånd eller i samodling med baljväxt och om de påverkar vallåterväxtens avkastning.

Helsädesprojekt på Rådde

I tabell 1 presenteras helsädesgrödor som odlades med vallinsådd SW 344 under 2006 och 2007. Försöksuppläggningsen var ett randomiserat blockförsök med fyra block i fält. Ren stråsäd gödslades med 90 kg N/ha och baljväxt/stråsädesblandningarna med 50 kg N/ha. Dessutom gödslades med 40 kg N/ha till vallåterväxten. Målet var att skörda de olika helsädesalternativen vid likartat utvecklingsstadium. Grödorna skördades

Tabell 1. Helsädesgrödor och utsädesmängder för försök på Rådde 2006 och 2007

Gröda	Utsädesmängd, kg/ha
Korn Kinnan, tidig mognad och medellångt strå	200
Korn Orthegea, sen mognad och långt strå	200
Korn Otira, tidig mognad och kort strå	200
Korn Sebastian, sen mognad och kort strå	200
Korn Baronesse	200
Havre Gunhild	200
Vârvete Dragon	250
Vârrågvete Nilex	200
Ärt Algarve + Korn Orthegea	125 + 100
Ärt Pinoccio + Korn Orthegea	125 + 100
Åkerböna Columbo + Korn Orthegea	150 + 100
Åkerböna Columbo + Vârvete Dragon	150 + 125
Vicker + Vârrågvete Nilex	60 + 100
Vicker + Korn Orthegea	60 + 100

vid tre olika skördetidpunkter vid tidig till sen mjölkmodnad hos stråsåden då mjölkliknande vätska kunde pressas ut ur kärnan. Återväxten av den insådda vallen skördades i månadsskiftet september/oktober.

Skörderesultat

Andelen baljväxter i blandningarna var 24–30 % för ärtblandningarna, 21 % för åkerböna + korn, 12 % för åkerböna + vårvete och 41–45 % för vickerblandningarna som ett genomsnitt över åren. Den genomsnittliga torrsubstanshalten (ts) i grödorna vid skörd var 33 % 2006 och 25 % 2007.

Figur 1 visar att grödornas ts-avkastning var betydligt högre 2007 jämfört med 2006. Vårvete hade betydligt högre ts-avkastning än de övriga grödorna 2007 men skilde sig inte från havre i avkastning 2006. I motsats till helsädesgrödornas avkastning var återväxtens ts-avkastning högre 2006 än 2007 (1 880 vs 1 170 kg ts/ha). Korn Orthege i blandning med vicker eller ärt eller korn Sebastian som skyddsgrödor gav störst återväxtavkastning 2006 (2 160 kg ts/ha) medan korn Orthege i blandning med ärt gav störst avkastning i återväxten 2007 (1 570 kg ts/ha). Korn+vicker-blandningen gav dock betydligt lägre klöverandel i insådden än de övriga skyddsgrödorna (8 % vs 31 % av ts). Avkastningen i återväxten beror givetvis på skördetidpunkten av helsäden. Havre är inte så lämplig som insåningsgröda då den gav 840 kg ts/ha i vallåterväxt, vilket delvis kan bero på en hög ax/strå-kvot (0,8) med en vippa som beskuggar vallinsådden.

Fodervärde

Bland baljväxterna återfanns mer råprotein i åkerböna och vicker än i ärt 2006 (188 vs 139 g/kg ts), med en mindre skillnad 2007 (192 vs 167 g/kg ts). På grund av en högre baljväxtandel i helsäden och hög råproteinhalt i vicker hade vickerblandningarna med vår-

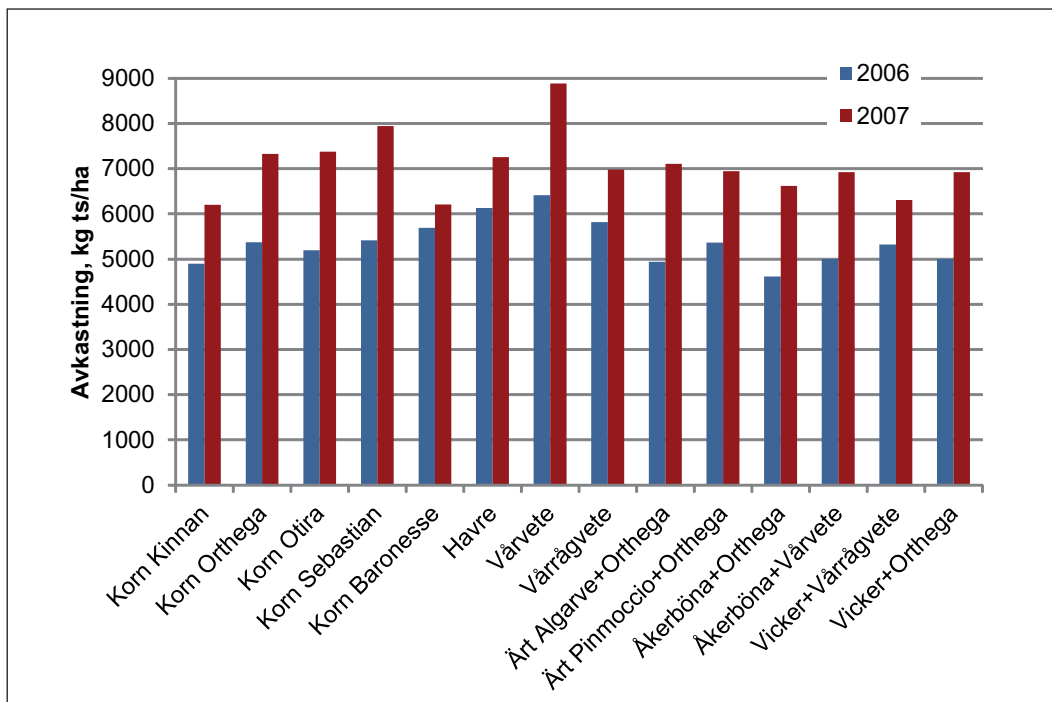
rågvete eller korn högst råproteinhalt bland helsädesgrödorna (figur 2). Stärkelse- (122 vs 47 g/kg ts) och sockerhalterna (250 vs 153 g/kg ts) var högre i ärt än i åkerböna och vicker båda åren. Eftersom skörden av helsädesgrödorna skedde i relativt tidig kärnlagring hos stråsåden var stärkelsehalterna låga (60 g/kg ts) men sockerhalterna höga (202 g/kg ts) i stråsådesgrödorna. Innehållet av fiber i form av NDF var lägre i baljväxterna än i stråsåden (358 vs 540 g/kg ts) och därmed var smältbarheten av den organiska substansen något högre för baljväxterna än för stråsåden (81 % vs 76 %).

Sammanfattning

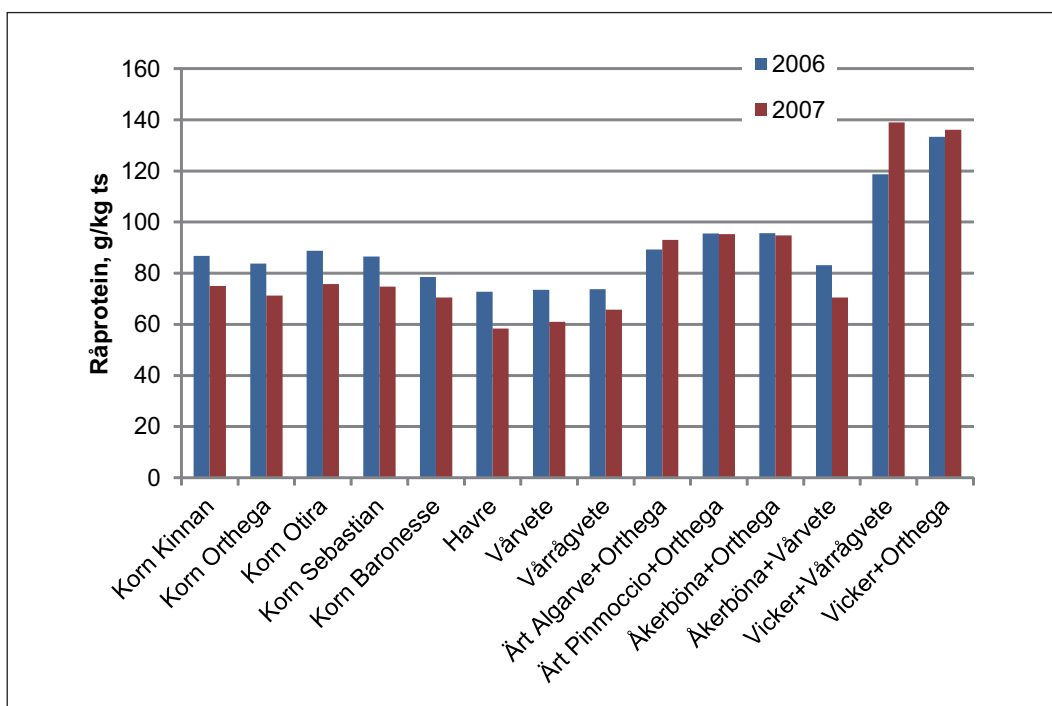
- Vårvete är en högavkastande helsädesgröda men korn i renbestånd eller i blandning med baljväxt ger ofta en större avkastning i vallåterväxten.
- Vid lika baljväxtandelar bidrar åkerböna och vicker med mer protein än vad ärt gör i helsädesblandningen.
- Baljväxtandelen i helsädesblandningen behöver vara minst 45 % för att få en säker ökning av råproteinhalten i grödan.

Lästips: Nadeau, E. 2006. Helsädesensilage: Foderråvaran – optimal skördetidpunkt och konservering för hög kvalitet. Svensk Mjölk.

Figur 1. Skördeavkastning hos helsädesgrödor odlade på Rådde, HS Sjuhärad.

Figur 2. Råproteinhalt i helsädesgrödor odlade på Rådde, HS Sjuhärad.